

Konferanslar :

MALAZGİRT MEYDAN MUHAREBESİNİN DİĞER MEYDAN MUHAREBELERİ ARASINDAKİ YERİ VE ÖNEMİ*

Prof. Dr. MEHMET ALTAY KÖYMEN

Malazgirt Meydan Muharebesinin 918. yıldönümü münasebetiyle sizlere hitap etmekten kıvanç duyuyorum.

Türk milleti uzun tarihi boyunca birçok mutlu günler yaşamıştır. Türkler bu mutlu günlerini büyük bir coşkunlukla kutlarlar. Türkler'in mutlu günlerinin başında kazandıkları zaferler gelir. Kutlamalarda büyük şenlikler yapılır, şölenler verilir, sazlı-sözlü toplantılar düzenlenir. Buralarda ozanlar kahramanların yiğitliklerini dile getirirler. Bunlar sonradan destan haline gelir. Oğuz destanı, Manas destanı, Dede Korkut hikâyeleri gibi. Buna Türk milletinin hüznü ve sevinçli zamanlarını destan dili ile anlatan Orhun Kitâbelerini de ilâve edebiliriz.

Bu kutlamalar, Türk milletinin kendine olan güvenini artırır; onu gerektiği zaman yeni zaferler kazanmaya teşvik eder. İşte bu sebeple, Gazi Mustafa Kemal'in sevk ve idare ettiği Başkumandanlık Meydan Muharebesi her yıl kutlanmaktadır.

Bu mutlu günlerden biri de Malazgirt zaferinden sonra yaşandı. Üstün düşman güçlerine karşı kazanılan bu zaferden dolayı yalnız Türk dünyası değil, bütün İslâm dünyası sevince gark oldu. Çünkü bu zafer Türklüğün olduğu kadar, İslâmlığın da zafere idi. Nitekim Bağdad Abbâsî Halifesi Alp Arslan'ın zaferi için dua etmelerini İslâm dünyasına emretmişti.

Malazgirt Meydan Muharebesi, İstanbul'un fethi gibi, tarihin dönüm noktalarından biridir, bu bakımdan son derece önemlidir. Malazgirt Meydan Muharebesi, bilhassa Türk tarihi bakımından bir dönüm noktasıdır. Çünkü, bu savaş sonunda asıl vatan Orta-Asya'dan binlerce kilometre uzakta, Asya'nın batı ucunda yeni bir Türk vatanı meydana gelmiştir. XX. asırda Türklerin Anadolu'dan hürriyet içinde yaşadıkları başka vatanlarının olmayışı burasının önemini bir kat daha artırmaktadır.

* Malazgirt Meydan Muharebesinin 918. yıldönümü münasebetiyle televizyonda yapılan konuşma metni.

Malazgirt Meydan Muharebesi, İslâm tarihi bakımından da bir dönüm noktasıdır; çünkü, İslâmlık çökmekten kurtarılmış, güç kazanmıştır. Hele Osmanlı devri de dikkate alınırsa, yeni ülkelere yayılmıştır. Nitekim bazı tarihçilere göre Türkler olmasaydı, İslâm dünyası XX. yüzyılda düştüğü duruma, daha XI. yüzyılda düşerdi.

Bu savaş, dünya tarihi bakımından da bir dönüm noktasıdır: Çünkü, Selçukluların devamı olan Osmanlı Cihân İmparatorluğu yüzyıllar boyunca dünya siyasetine hâkim olmuştur, yön vermiştir, karşısına denge unsuru başka bir devlet çıkmamıştır, çıkamamıştır.

Bu meydan muharebesi, başka bir bakımdan da ele alınabilir: Malazgirt Meydan Muharebesi, Türk savaşlar zincirinin bir halkasını teşkil eder. Onun önemini ortaya koyabilmek için bu bakımdan da incelemek gerekir. Asıl konuşma konumuzu teşkil eden Selçuklu devri dikkate alındığı takdirde, savaşlar vardır; sonucunda devletler kurulur. Tuğrul ve Çağrı Bey kardeşlerin, yine bir Türk devleti olan Gazneliler Devleti'ne karşı Doğu İran'da kazandıkları 1040 Dandanakan Meydan Muharebesi gibi... Böylece Büyük Selçuklu İmparatorluğu kurulur.

Savaşlar vardır; sonucunda yurdlar kurulur. Büyük Selçuklu İmparatoru Alp Arslan'ın Bizans İmparatoru Romanos Diogenes'e karşı kazandığı 1071 Malazgirt Meydan Muharebesi gibi... Bu çeşit vatan kuran meydan muharebeleri son derece nâdirdir.

Savaşlar vardır; sonucunda kurulmuş olan vatan korunur. Anadolu Selçuklu Devleti Hükümdarı II. Kılıç Arslan'ın Bizans İmparatoru Manuel Komnenos'a karşı Göller bölgesinde kazandığı 1176 Miryokefalon Meydan Muharebesi gibi... Anadolu Selçuklu Devleti'ni yıkıp, Türkler'i yeni vatanları Anadolu'dan atmak için ümidini hiçbir zaman yitirmemiş olan Bizans İmparatorluğu, Malazgirt Meydan Muharebesinden 105 yıl sonra bütün gücünü toplayarak hücumla geçti; yenildi ve Anadolu'nun Türkler'in ebedî vatanı olmasını kabul etmek zorunda kaldı. Burasının Türk vatanı olduğunu yalnız Bizans İmparatorluğu değil, bütün Batı dünyası buraya "Türkiye" adını vermek suretiyle kabul etti.

Son derece stratejik önemi olan Anadolu bir kavimler köprüsüdür. Burası tarihte çok el değiştirmiştir. Anadolu ancak Türk gibi cesur ve kahraman bir milletin ebedî vatanı olarak kalabilir.

Savaşlar vardır; sonucunda Selçuklu hâkimiyeti altında Anadolu birliği sağlanır ve hemen hemen bugünkü sınırlarına ulaştırılır. Bu siyaseti, yi-

ne bir Türk devleti olan Danişmendliler Devleti'ni ortadan kaldırmak suretiyle II. Kılıç Arslan başlatır, halefleri ve bilhassa büyük Alâeddin Keykûbad tamamlar. Böylece, bütünlüğü sağlanan Anadolu, uzun tarihinde ilk defa olarak Selçuklu hâkimiyetine girer. Bu durum, Türklerin Anadolu'yu savunması, burada parlak bir medeniyet kurması ve ekonomik gelişmeyi sağlaması için son derece uygun bir zemin hazırlamıştır.

Nihayet savaşlar vardır; sonucunda kurulan, korunan ve bütünlüğü sağlanan vatan kurtarılır ve yeni bir rejim kurulur. Bunu Başkumandanlık Meydan Muharebesi ile Mareşal Gazi Mustafa Kemal gerçekleştirir.

Malazgirt Meydan Muharebesi, belli gayeye yönelik savaşlar zinciri içinde ele alındığı takdirde, daha iyi anlaşılır fikrindeyiz.

Savaşlar amaçları bakımından iki grupta toplanabilir:

1 — İstilâ ve sömürme amacıyla yapılan savaşlar,

2 — Belli bir devlet ve medeniyet anlayışını gerçekleştirmek amacıyla yapılan savaşlar.

Birinci gruptan savaşlar, her devirde Türkler'e yabancı olan bir savaş tipidir. Bunu bilhassa Batılılar uygulamaya gelmişlerdir.

Türk savaşları, Türk devlet anlayışını gerçekleştirmek için yapılmışlardır. Türk devlet anlayışı nedir? Yaptığımız araştırmalara göre, Türk devlet anlayışı, hangi soydan, hangi dinden ve medeniyetten olduklarına bakmaksızın, sınırları içinde yaşayan bütün insanları refah içinde yaşatmak amacını güden bir devlet anlayışıdır. Bunu yalnız Selçuklular ve Osmanlılar değil, o zamanın bilinen üç kıtasında kurulan ve sayıları yüzü aşan bütün Türk devletleri uygulamışlardır. Bu yüzden, Anadolu'nun rum halı, daha ilk Türk yurdu oluşundan itibaren, Bizans idaresinde yaşamaktansa, din ve soy farkına rağmen, Selçuklu idaresinde yaşamayı tercih etmişlerdir. Bunu artık Batılı tarihçiler de kabul etmektedirler. Görürülüyor ki, Türk devlet anlayışı, Batılıların yalnız kendi soyundan olan insanlara uyguladıkları hâlâ değerini koruyan son derece modern bir devlet anlayışıdır.

Malazgirt Zaferinin önemini belirtebilmek için savaşları böylece türlü bakımlardan değerlendirmeye tâbî tutarken, bu savaşları idare eden başkumandanlarla, savaşların kazanılmasında başlıca rol oynayan Türk ordusundan da söz etmeden geçmek istemiyoruz.

Bir İngiliz tarihçisinin “Tarih kahramanların ve büyük adamların tarihidir” yolunda ortaya attığı tez, bilhassa Türk tarihi için doğrudur. Tarih şahittir ki, başında büyük liderler bulunduğu takdirde, Türk milletinin aşamayacağı engel, başaramayacağı iş, varamayacağı hedef yoktur. Mareşal Gazi Mustafa Kemal bunun son misâlini teşkil etmektedir.

Burada Türk kahraman tipine misâl olarak, iki büyük devlet adamını ele aldık. Bunlardan ilki Malazgirt Meydan Muharebesini kazanarak, hâlen üzerinde 55 milyon insanın yaşadığı tek Türk vatanının kurulmasını sağlayan Alp Arslan’dır.

İkincisi ise, kurulan bu vatani kurtaran Mareşal Gazi Mustafa Kemal Atatürk’tür.

Büyük adamları büyük adam yapan birçok ortak noktalar vardır. Başta gelen ortak nokta, savaş sırasında emrindeki orduları coşturacak söz ve davranışlarda bulunmaktır. Bunu Alp Arslan da yapmıştır, Mustafa Kemal de yapmıştır. Meselâ, Alp Arslan savaşa başlamadan önce ordusuna hitaben verdiği nutukta, ez cümle, “Burada Sultan yoktur; ben de sizlerden biriyim; ayrılan ayrılınsın” diyerek kendisini emrindeki askerlerle aynı seviyede tutmuştur. Bunun orduyu nasıl coşturduğu bilinmektedir. Mustafa Kemal de generallik rütbesini söküp atarak, kurtarma hareketine sade bir vatandaş gibi başlamıştır. Sonra o, “Ordular, ilk hedefiniz Akdeniz’dir, ileri” diyerek emrindeki askerleri coşturmuştur.

Alp Arslan’ın esir aldığı Bizans İmparatoru Romanos Diogenes’e karşı davranışı ile Mareşal Gazi Mustafa Kemal’in esir aldığı Yunan orduları Başkomutanı Trikopolis’e karşı davranışı arasındaki benzerlik, bir tesadüf eseri değildir. Türk’ün gelenek halini almış asaleti icabıdır.

Savaşta insan ve techizat üstünlüğünün sonuç olmaya yetmediği, Alp Arslan ile Mustafa Kemal’in emirlerindeki orduların sayıca az ve teçhizatça zayıf olmasına rağmen, zafer kazanmaları ispat etmektedir. Bunda, Türk askerlerinin son defa insanlık ideali uğruna savaştıkları Kore’de; mazlum Kıbrıs Türklerini katliâmdan kurtarmak için giriştikleri Barış harekâtında olduğu gibi, herkesçe bilinen cesaret ve kahramanlıkları yanında, komutanlarının uyguladıkları savaş sisteminin de büyük rolü olmuştur. Meselâ düşmanın insan ve silâh üstünlüğü karşısında Türkler’in icad edip, tarih boyunca uyguladıkları savaş sisteminin zaferin kazanılmasında payı büyüktür. Uzaktan savaş ve sürat, bu savaş sisteminin esasını teşkil ediyordu. 70 ilâ 200 kişiden meydana gelen atlı birlikler düşmanı uzaktan

ok yağmuruna tutup, çekiliyor, yerlerini başka birliklere bırakıyorlardı. Klâsik savaş sistemine göre, karşısında sağ kol, sol kol ve merkez olmak üzere savaşçı kitleleri bulmak için hücumla geçen Bizans İmparatoru'nun kâfi derecede ilerlediğini gören Alp Arslan, tepelerin arkasında pusuya sokmuş olduğu birliklerle, ok yağmuru neticesinde zaten yıpranmış olan Bizans ordusunu kuşattı. Bu arada konuşmalarından ve giyim-kuşamlarından kendi soylarından Türklerle savaştıklarını anlayan Bizans ordusundaki Uzlar, Peçenekler ve Kumanlar kitle halinde Alp Arslan'ın ordusuna katıldılar. Bizans ordusu hemen hemen tamamıyla yok edilmekle kalmadı, Bizans İmparatoru Romanos Diogenes de esir alındı.

Böylece, kazanacağından emin olduğu bir savaş sonunda, Anadolu'ya yapılan Tür akınlarına son verdikten başka, Selçuklu İmparatorluğu'nu yıkmayı ve ülkesine katmayı plânlayan, bu yüzden Alp Arslan'ın savaştan önce yaptığı barış teklifini mağrurâne ve alay edencesine reddeden Bizans İmparatoru, tahtından oldu, Bizans İmparatorluğu'nun bel kemiğini teşkil eden Anadolu'yu kaybetti ve burası Türkler'in ebedî yurdu oldu.

Selçuklular Anadolu'yu Türk vatanı yapmakla kalmadılar; Batılı tarihçilerin de kabul ettiği gibi, bu topraklarda, Hitit ve Roma dâhil, gelip geçmiş bütün medeniyetlerden daha üstün, insanlığın henüz ulaşamadığı parlak bir medeniyet kurdular. Onların torunları olan bugünkü Türkler şimdi aynı yolda süratle ilerliyorlar. Netice olarak: "Kurdular, korudular, bütünleştirdiler ve kurtardılar". Bu güzel vatanın ebedî sâhipleri ve savunucularıyız.

